

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma “Efektīva tiesībaizsardzība digitālās sabiedrības ekonomikā” kopsavilkums

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/09)

Personas datu apstrāde ir tīmeklī sniegto pakalpojumu neatņemama sastāvdaļa. ES digitālā vienotā tirgus stratēģijā ar datiem saistītu tehnoloģiju un pakalpojumu potenciāls atzīts par katalizatoru ekonomikas izaugsmei. Šādi pakalpojumi internetā kļuvuši atkarīgi no tādu indivīdu bieži vien slēptas izsekošanas, kuri parasti nenojauš šādas izsekošanas raksturu un apmēru. Tirgos dominējošie uzņēmumi var laupīt iespējas jauniem ienācējiem šādos tirgos konkurēt, izmantojot faktorus, kuri varētu būt labvēlīgi indivīdu tiesībām un interesēm, un var uzspiest negodīgus noteikumus un nosacījumus, ar kuriem ļaunprātīgi izmanto patērētājus. Redzamais pieaugošais līdzsvara trūkums starp tīmekļa pakalpojumu sniedzējiem un patērētājiem var samazināt izvēli, inovāciju un privātuma aizsargmehānismu kvalitāti. Šis līdzsvara trūkums var arī saistībā ar personas datu atklāšanu pacelt faktisko cenu, kura ir daudz augstāka, nekā tas būtu sagaidāms pilnībā konkurētspējīgos tirgos.

EDAU 2014. gadā sniedza sākotnējo atzinumu “Privātums un konkurētspēja lielo datu laikmetā”. Neskatoties uz acīmredzamu sinerģiju, kas attiecas uz pārredzamību, pārskatatbildību, izvēli un vispārīgu labklājību, mēs ievērojām tendenci, ka ES noteikumus par datu aizsardzību, patērētāju aizsardzību un pretmonopolu, kā arī uzņēmumu apvienošanas kontroles pasākumus piemēro nesaskaņoti. Tādējādi mēs uzsākām diskusijas par to, kā ES mērķus un standartus var piemērot visaptverošākā veidā. Jaunajā atzinumā apgalvots, ka digitālā vienotā tirgus stratēģija sniedz iespēju izmantot saskaņīgu pieeju, un ar to papildina 2014. gada sākotnējo atzinumu ar vairākiem praktiskiem ieteikumiem ES iestādēm par to, kā novērst šo problemātisko situāciju. Tajā apskatītas pieaugošās bažas par to, ka koncentrācija digitālajos tirgos var kaitēt indivīdu kā datu subjektu un patērētāju interesēm.

ES iestādēm un struktūrām, kā arī valstu iestādēm, īstenojot ES tiesību aktus, nepieciešams atbalstīt tiesības un brīvības, kuras noteiktas ES Pamattiesību hartā. Šobrīd kibertelpā valdošie regulējumi un standarti apdraud vairākus no šiem noteikumiem, tostarp tiesības uz privātumu un personas datu aizsardzību, tiesības uz vārda brīvību un nediskrimināciju. ES jau ir pieejams pietiekami liels skaits rīku, lai novērstu tirgus traucējumus, kuri ir pretrunā indivīdu un vispārējās sabiedrības interesēm. Vairākas prakses digitālajos tirgos var pārkāpt divus vai vairākus piemērojamus tiesiskos regulējumus, kuriem katram pamatā ir “godīguma” jēdziens. Tāpat kā tas darīts vairākos pētījumos pēdējo mēnešu laikā, mēs aicinām uz aktīvāku dialogu, mācību apgūšanu un pat sadarbību starp regulatoriem digitālajā vidē. Mēs arī uzsveram nepieciešamību Eiropas Savienībā veidot tādus apstākļus gan tiešsaistē, gan bezsaistē, kuros var efektīvi īstenot Hartas tiesības un brīvības.

Tāpēc šajā atzinumā ieteikts izveidot digitālu koordinācijas centru tiesībaizsardzībai ES digitālajā nozarē – brīvprātīgu reglamentējošo iestāžu tīklu, kurā brīvprātīgi un attiecīgo kompetenču robežās dalīties ar informāciju par iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu digitālajā ekosistēmā un efektīvākajiem veidiem, kā to novērst. Tas jāpapildina ar norādījumiem par to, kā regulatori varētu saskaņotā veidā piemērot indivīdus aizsargājošus noteikumus. Mēs arī iesakām ES iestādēm kopā ar ārējiem speciālistiem izpētīt iespēju izveidot vienotu telpu – vietu tīmeklī, kur saskaņā ar Hartu indivīdi var mijiedarboties, netiekot izsekoti. Visbeidzot, mēs iesakām atjaunot noteikumus par to, kā iestādēm labāk piemērot uzņēmumu apvienošanas kontroles pasākumus, lai aizsargātu privātumu, personas datus un vārda brīvību tiešsaistē.

I. DISKUSIJU SĀKŠANA

1. Atzinuma vēsture un struktūra

Mūsu 2014. gada sākotnējā atzinumā “Privātums un konkurētspēja lielo datu laikmetā” (šeit un turpmāk – “sākotnējais atzinums”) salīdzināti ES tiesiskie regulējumi datu aizsardzībai, konkurencei un patērētājiem, kā arī secināts, ka pastāv

zināma acīmredzama sinerģija digitālo tirgu kontekstā⁽¹⁾. Mēs ES iestādēm piedāvājām vairākus pagaidu ieteikumus, kurus pilnveidoja pēc EDAU rīkotā darbsemināra 2014. gada jūnijā⁽²⁾. Tie ir norādīti turpmāk.

1. Labāk izprast personas datu "vērtību" digitālajos tirgos un pārskatīt pieejas tirgus analīzei, jo īpaši tīmekļa pakalpojumiem, kuri popularizēti kā "bezmaksas", ar retrospektīvu vai *ex post* analīzi par tiesībaizsardzības lēmumu ietekmi.
2. Apsvērt, kā veicināt privātuma aizsardzības tehnoloģiju konkurences priekšrocības.
3. Pārskatīt to, vai ES tiesību akti ir atbilstoši 21. gs. digitālajiem tirgiem.
4. Apsvērt praktiskus pasākumus sadarbībai starp iestādēm, tostarp ciešāku dialogu un kopīgas izmeklēšanas.

VI. SECINĀJUMI

Cilvēktiesības kalpo kā līdzeklis indivīdu aizsardzībai pret valsts iejaukšanos. Pretmonopolu pasākumu pamatā ir politiskie lēmumi, lai pārtrauktu ļaunprātīga monopola varu un sniegtu ieguvumu sabiedrībai plašākā mērogā. Patērētāju tiesības kalpo norobežošanai no ļaunprātīgiem tirgotājiem.

Lielo datu iespējas produktivitātes un savienojamības sekmēšanai jāpapildina ar lielo datu aizsardzības garantijām. Pēdējo gadu laikā ES ir vadošā loma, tiecoties īstenot visaugstākos privātuma standartus digitālajā jomā. Vispārīgajā datu aizsardzības regulā noteikts paraugs personas datu aizsardzībai digitālā ekonomikā. ES joprojām var sniegt daudz vairāk uz ES vērtībām balstītai digitālajai ekonomikai un sabiedrībai, izmantojot pieejamos rīkus, lai nodrošinātu privātumu respektējošus, pamattiesības aizsargājošus produktus un pakalpojumus. Uzlabota pārredzamība, godīga attieksme, efektīva izvēle, tirgus neierobežošana neizsekojamiem modeļiem ir pilnībā saderīgi un savstarpēji cits citu papildinoši mērķi.

Digitālā vienotā tirgus stratēģija ir īstais ceļš ES saskanīgai darbībai, lai sasniegtu šos mērķus. Īpaši svarīga ir efektīva tiesībaizsardzība, izmantojot esošo ES tiesību aktu noteikumu regulējumu. Mēs uzskatām, ka svarīgi soļi uz priekšu būtu mūsu ieteikumi digitāla tiesībaizsardzības koordinācijas centra izveidošanai, tāpat kā visaptverošākas pieejas piemērošana, lai apkopotu un popularizētu uz ES vērtībām balstītu vienotu telpu. Tai jābūt platformai, uz kuras veidot ciešāku dialogu un sadarbību starp visām valstīm, kuras saskaras ar vienādām digitālajām problēmām, laikā, kad pasaulē tiek radīti jauni datu aizsardzības un privātuma tiesību akti.

Šis nav mūsu pēdējais izteiktais viedoklis šajā diskusijā, jo EDAU plāno turpināt veicināt diskusijas un palīdzēt novērst šķēršļus, kuri kavē indivīdu interešu un tiesību aizsardzību.

Briselē, 2016. gada 23. septembrī

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI

⁽¹⁾ EDAU sākotnējais atzinums "Privātums un konkurētspēja lielo datu laikmetā: mijiedarbība starp datu aizsardzību, konkurences tiesību aktiem un patērētāju aizsardzību", 2014. g. marts.

⁽²⁾ "Ziņojums par darbsemināru saistībā ar privātumu, patērētājiem, konkurenci un lielajiem datiem 2014. gada 2. jūnijā". <https://secure.edps.europa.eu?EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/consultation/Big%20data>